
ÖZBEKİSTAN, ORTA ASYA'NIN YENİ LİDERİ OLABİLİR Mİ?

24.11.2017

Kırım Haber Ajansı, 23 Kasım 2017

Özbekistan eski Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un ölümü sonrasında yerine gelen Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev yönetiminde büyük bir dönüşüm içerisine girdi. Cumhurbaşkanı Mirziyoyev göreve geldiği günden itibaren ekonomik ve toplumsal reformları hayata geçirmeye başladı.

Güney Koreli yatırımcıların Özbekistan'a olan ilgisi artıyor

Özbekistan, İslam Kerimov döneminde oldukça güvenlikçi ve kendisini izole edici bir iç ve dış politika seyretilmişti. Bu sebeple Orta Asya'nın en kalabalık nüfusa sahip olmasına rağmen Orta Asya'nın liderliğini dışarıya daha açık Kazakistan'a kaptırmıştı. Özbekistan bugün yaklaşık 32 milyonluk nüfusu ile Orta Asya'nın en kalabalık nüfusuna sahipken Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) noktasında Kazakistan'ın 18 milyonluk nüfusundan daha geride bir konumda.

Özbekistan'ın 2016 toplam GSYH'si 202 milyar dolar iken Kazakistan'da toplam GSYH 469 milyar dolar seviyesine ulaştı. Kişi başına düşen GSYH'de ise daha büyük bir açık var. Özbekistan'da kişi başına düşen GSYH 6,500 dolar seviyesinde, Kazakistan'da ise bu rakam 25,700 dolar seviyesinde seyrediyor.

Özbekistan her ne kadar istatistik verileri ile görüldüğü gibi Kazakistan'dan ekonomik gelişmişlik olarak bir hayli uzak olsa da yapısal reformları ile geleceği daha açık olan bir ülke konumuna geldi. Dinamik nüfusu, güçlü tarım sektörü, turizm kaynakları, hizmet sektöründeki potansiyeli ve yatırımcılara daha iyi fırsatlar sunması açısından uzmanlar tarafından önümüzdeki 5-10 yıl içerisinde büyüme rakamlarının üst seviyelerde olacağı belirtiliyor. Bu yorumlarda Şavkat Mirziyoyev'in ekonomik ve toplumsal liberalleşmesinin önemi büyük. Turizm sektöründe Özbekistan 2017 yılında yüzde 30'luk bir büyüme yaşadı.

Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev göreve geldiği günden beri ülkesindeki polis devleti havasını ortadan kaldırmak için kara listelere alınmış binlerce insanı topluma yeniden kazandırmak için girişimlerde bulundu. İslam Kerimov döneminde getirilmiş dini ibadet özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar birbir ortadan kaldırıldı. Toplumsal alanlarda iftar, hoparlörlerden ezan okunması gibi uygulamalara yeniden izin verildi. Siyasi tutukluların özgür bırakılması için de önemli girişimlerde bulunan Şavkat Mirziyoyev birçok muhalifin de desteğini aldı. Pamuk sektöründeki angarya ve çocuk işçiliğinin durdurulması içinde adımlar atıldı. İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi birçok insan hakları kuruluşu ile yeniden temasa geçerek ülkenin bu alandaki kabarık karnesini temizlemeye

girişti. BBC'nin Özbekistan masası ülkeye yeniden davet edildi.

Ekonomide de dış ticaret ve döviz kuru politikasında serbest piyasacı hamleler yapan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev dış yatırımcılar için ülkesini çekici hale getirmeyi amaçladı. Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in en büyük hamlelerinden biri de İslam Kerimov döneminde savaşın eşiğine geldiği ve ya diplomatik temasları en aza indirdiği ülkelerle büyük bir diplomatik dönüşüm yaşayarak sorunların çözümüne yönelik adımlar atmasıydı. Kırgızistan ile çözüme kavuşturduğu sınır problemleri ve sınır kapıların geçişlere tekrar açılması, İslam Kerimov döneminde savaşın eşiğine gelen ve etnik iç savaşa sürüklenen bölgede büyük bir rahatlama yarattı.

Özbekistan Türkiye ilişkileri de Cumhurbaşkanı Mirziyoyev ile yeniden canlandı. Görevinin ilk günlerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki heyeti ağırlayan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Kerimov döneminde mallarına el koyulan Türk şirketlere zararlarını karşılama sözü verdi. Türk şirketlerin Özbekistan'a geri daveti gerçekleştirildi. 25 Ekim'de ise Şavkat Mirziyoyev, Türkiye'ye gelerek ilişkileri pekiştirdi.

Özbekistan bir diğer problemli komşusu Tacikistan ile yine savaş nedeni olarak saydığı su sorununu neredeyse çözme aşamasına geldi. Tacikistan'ın yapmak istediği büyük Hidroelektrik Santral (HES) projeleri İslam Kerimov döneminde savaş nedeni sayılırken, Cumhurbaşkanı Mirziyoyev döneminde bunun her iki ülkeye de yarar sağlayacak bir çözümünün bulunabileceği mesajı verilerek ilişkilerin seyri değiştirildi.

Özbekistan'ın bir diğer atılımı ise Çin'in "Bir Kuşak Bir Yol" projesi kapsamında bölgedeki transit rotalarında ve enerji koridorlarında aktif ve öncü bir rol oynamak oldu. Taşkent, Fergana, Oş, Kaşgar yolu ile bunun ilk adımı atıldı. Cumhurbaşkanı Mirziyoyev Çin'i ziyaret ederek ülkeye yapılacak yatırımlar için aktif girişimlerde bulundu. Mirziyoyev 5 yıllık kalkınma planında Çin'in önemli bir yer tuttuğunu belirtti.

Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası gibi uluslararası ölçekli bankalarla sıkı temas kurularak ülkeye her türlü yatırımın desteklenmesi için kredi ve hibe talebinde bulunuldu. Rusya'da yaşayan ve Rusya'nın 5. dünyanın en zengin 66. insanı olan Özbek kökenli Alişer Usmanov ile iyi ilişkiler kurarak ondan ülkeye yatırımlarda bulunmasını istedi. Alişer Usmanov, İslam Kerimov ile geçinemeyen bir diğer profildi.

Özbekistan'ın bu bilgiler ışığında yukarı yönlü bir gelişme izlediği açık. Ancak yine de önünde katetmesi gereken uzun bir yol ve çeşitli engeller var. Öncelikle Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, "Taşkent Elitleri" olarak bilinen çevreden çıkan reformist bir kişi. Bu elitler arasında muhafazakar kanat ise hala önemli bir yer tutuyor. Özbekistan'ın gizli servisi olan "Milliy Xavfsizlik Xizmati" (Milli Güvenlik Servisi) başkanı Rustam İnoyatov'un reformlardan rahatsız olduğu biliniyor. Zaman zaman ülke içerisindeki siyasi muhalifleri tutuklayarak Mirziyoyev'in önüne engel çıkarmaya çalışıyor. Ayrıca Şavkat Mirziyoyev'in yüksek memurlara karşı yürüttüğü soruşturmanın ve tasfiyeler de bu siyasi oligarkların homurdanmalarına neden olduğu biliniyor.

Bir diğer engel ise ülkenin Kazakistan kadar enerji bolluğuna sahip olmaması. Kazakistan gelirinin büyük bir kısmını enerji kaynaklarından sağlıyor. Ülkede son zamanlarda benzin fiyatlarında yaşanan artış da bu sorunu destekliyor. Özbekistan'ın Orta Asya'nın yeni lideri olmasındaki en büyük avantajı Kazakistan'a göre daha açık bir politika izleyecek oluşu ve güçlü dinamik nüfusu olarak göze çarpıyor. Kazakistan ile Kırgızistan arasındaki diplomatik ilişkiler en alt seviyeye inerken Özbekistan, komşusuyla tarihinde hiç olmadığı kadar yakın. Özellikle Çin'in İran ve Türkiye

zerinden uluslararası sulara ulaşacağı rotada Özbekistan'ın yeri değeri her geçen gün yükseltiyor. Özbekistan'ın kaderini Şavkat Mirziyoyev'in kararlılığı ve dış yatırımların ÷lkedeki başarısı belirleyecek gibi gözüküyor.

Kaynak/Source: